

Regeringens proposition

1979/80:153

om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar;

beslutad den 20 mars 1980.

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

CARL AXEL PETRI

Propositionens huvudsakliga innehåll

En länsrätt kan för närvarande vara domför med en lagfaren domare ensam bland annat vid avgörande av mål som avser ändring av taxerad inkomst med högst 500 kr. I propositionen föreslås att den beloppsgränsen skall höjas till 1 000 kr.

Fr. o. m. den 1 januari 1980 ankommer det på länsrätt att i vissa ärenden hos andra myndigheter avgöra frågor om rättshjälp genom offentligt biträde. Vid frågornas avgörande fordras att nämndemän deltar. Det föreslås i propositionen att målen skall kunna avgöras av en lagfaren domare ensam.

Förslag till Lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ skall ha nedan angivna lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §

Länsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. när åtgärd som avser endast måls beredande vidtages,
2. vid sådant förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av annan länsrätt samt vid sådant förhör i ärende enligt utlänningslagen (1954:193) som begärts med stöd av 40 § samma lag,
3. vid beslut som avser endast rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende,
4. vid beslut, såvitt gäller svenskt körkort, trafik kort eller traktorkort, om återkallelse tills vidare eller, såvitt gäller utländskt körkort, om vägran tills vidare att godkänna körkortet, när det är uppenbart att sådant beslut bör meddelas.

5. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttent rätt, är länsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande av

1. mål om utdömmande av vite,
2. mål enligt bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen, enligt lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter, om handlings undantagande från taxeringsrevision, skatterevision eller annan granskning och om befrielse från skyldighet att lämna kontrolluppgift enligt taxeringslagen (1956:623),
3. mål om omhändertagande för utredning enligt 30 § barnavårdslagen (1960:97),
4. mål enligt uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna med undantag av mål om arbetsgivares ansvarighet för arbetstagares skatt,
5. mål om uppdelning av taxeringsvärde enligt 8 § 3 mom. sista stycket kommunalskattelagen (1928:370),
6. mål som avser ändring av taxerad inkomst med högst 500 kr,
6. mål som avser ändring av taxerad inkomst med högst 1 000 kr,
7. mål enligt skatte- och taxeringsförfattningarna i vilket beslutet överensstämmer med parternas samstämmiga mening,

¹ Lagen omtryckt 1979:165.

Nuvarande lydelse

8. mål i vilket saken är uppenbar.

Föreslagen lydelse

8. mål om rättshjälp genom offentligt biträde i ett ärende hos en annan myndighet,

9. mål i vilket saken är uppenbar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1980.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1980-03-20

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Mundebo, Wikström, Friggebo, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Adelsohn, Danell, Petri

Föredragande: statsrådet Petri

Proposition om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Omorganisationen av länsstyrelserna den 1 juli 1971 innebar bland annat att en länsrättsmyndighet och en länsrätt inrättades i varje län. Bestämmelser om länsrättsmyndigheternas och länsrätternas kompetensområden, om domförelse, om omröstning och om ledamöter i länsrättsmyndighet och länsrätt togs in i lagen (1971:52) om skatterätt och länsrätt. Enligt huvudregeln i 5 § i den lagen bestod skatterätten och länsrätten av ordförande och nämndemän. Rätten var domförelse med en ordförande och tre nämndemän. Rätten var dock enligt 6 § domförelse utan nämndemän när en åtgärd som avsåg endast målsberedande skulle vidtas, vid vittnesförhör m. m. som hade begärts av någon annan skatterätt eller länsrätt, vid beslut som avsåg endast rättelser av felräkning, feltolkning eller annat uppenbart förbiseende, vid vissa interimistiska beslut i körkortsmål, vid annat beslut som inte innefattade slutligt avgörande av mål och i avgörande av mål i vilket saken var uppenbar. Om det inte var påkallat av särskild anledning att målet skulle prövas av fullsuttent rättsmyndighet var vidare rätten domförelse utan nämndemän dels vid beslut som inte innefattade prövning av målet i sak, dels vid avgörande av bland annat mål om utdömande av vite, mål om handräddning vid taxeringsrevision, handlings undantagande från taxeringsrevision och befrielse från skyldighet att lämna kontrolluppgift samt – med visst undantag – mål enligt uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna.

Mål om ändring av taxerad inkomst

År 1974 antog riksdagen nya regler enligt vilka skatterättsmyndigheterna i något större utsträckning kunde vara domförelse utan nämndemän (prop. 1974:79, CU 1974:27, rskr 1974:228, SFS 1974:352 och 353). Dessa nya regler innebar

bland annat att en ensamdomare, utöver vad som tidigare gällde, kunde avgöra dels mål enligt skatte- och taxeringsförfattningarna i vilket beslutet stämde överens med parternas samstämmiga mening, dels mål som avsåg ändring av taxerad inkomst med högst 500 kr. Vad som nu har sagts skulle gälla om det inte var påkallat av särskilda skäl att målet skulle prövas av fullsuttan rätt. De angivna reglerna trädde i kraft den 1 juli 1974. Syftet med reglerna var att förbättra förutsättningarna för en snabb och smidig handläggning av de enkla målen och att ge nämndemännen och de ordinarie ordförandena mera tid för prövningen av de svårbedömda målen. Detta ansågs som eftersträvansvärt inte minst mot bakgrund av att det hade visat sig att målbalanserna vid länskatterätterna ökat avsevärt.

Den 1 juli 1979 genomfördes en länsrättsreform. Den innebar bland annat att de förutvarande länsdomstolarna – länskatterätterna, fastighetstaxeringsrätterna och länsrätterna – bröts ut från länsstyrelserna och omvandlades till en ny allmän förvaltningsdomstol för varje län. Dessa nya domstolar kallas länsrätter. I samband med denna reform upphävdes lagen (1971:52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt. Bestämmelser om de nya länsrätterna gavs bland annat i lagen (1979:165) om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar. I 18 § i den lagen återfinns bestämmelser om när länsrätten är domför med en lagfaren domare ensam. Dessa bestämmelser överensstämmer helt med dem som gällde för länsdomstolarna före länsrättsreformen.

Regeln att mål som avser ändring av taxerad inkomst med högt 500 kr. kan avgöras av en ensamdomare har gällt i snart sex år. I takt med att penningvärdet har försämrats under denna tid har allt färre mål kunnat handläggas som ensamdomarmål enligt denna regel. Det syfte som låg bakom införandet av regeln kan därför för närvarande inte uppnås när det gäller ett stort antal av de enklare mål som är anhängiga vid länsrätterna. Detta är särskilt olyckligt för närvarande eftersom balanssituationen vid flertalet länsrätter inte är godtagbar. En följd av utvecklingen är också att många enklare mål får en onödigt lång omloppstid.

För att regeln skall återfå den ursprungliga avsedda effekten förordar jag att den ändras så att den kommer att omfatta de mål som avser ändring av taxerad inkomst med högst 1 000 kr. Ett mål som omfattas av den nya regeln bör självfallet även i fortsättningen prövas av fullsuttan rätt om det är påkallat av särskilda skäl. Den nya bestämmelsen bör träda i kraft den 1 juli 1980.

Mål om rättshjälp genom offentligt biträde

Den 1 januari 1980 trädde ändringar i rättshjälpslagen (1972:429) i kraft. Ändringarna innebär bl. a. att länsrätterna har fått befogenhet att besluta i frågor om rättshjälp genom offentligt biträde i mål eller ärenden som är anhängiga vid länsrätterna. Av 18 § lagen om allmänna förvaltningsdomsto-

lar följer att länsrätten vid sådana beslut praktiskt taget alltid är domför med en lagfaren domare. Reformen innebär också att länsrätten har befogenhet att besluta i frågor om rättshjälp genom offentligt biträde i vissa ärenden som handläggs hos barnavårdsnämnd, social centralnämnd, social distriktsnämnd och polismyndighet. I sådana fall utgör rättshjälpsfrågan själva huvudsaken hos länsrätten och domstolen är då domför med en lagfaren domare och tre nämndemän.

När en länsrätt skall besluta i frågor som gäller rättshjälp genom offentligt biträde i ärenden som är anhängiga hos andra myndigheter är saken ofta brådskande. Det kan vara förenat med olägenheter att med kort varsel sammankalla nämndemän så att rättshjälpsfrågan kan avgöras snabbt. De frågor som härvid skall avgöras skiljer sig inte nämnvärt från sådana rättshjälpsfrågor som nu enligt 18 § lagen om allmänna förvaltningsdomstolar får avgöras av en ensamdomare. Jag förordar därför att lagen ändras så att ensamdomare blir behörig att avgöra nu angivna mål. Detta bör ske genom att uppräkningsstycket i 18 § tredje stycket av mål vari ensamdomare är behörig kompletteras med en ny punkt 8 som upptar mål rörande frågor som gäller rättshjälp genom offentligt biträde i de ärenden hos barnavårdsnämnd med flera myndigheter som det här är fråga om. Genom den nya bestämmelsen blir ensamdomare behörig att i dessa fall avgöra inte bara frågor om förordnande av biträde utan även alla övriga frågor som har samband med denna rättshjälpsform, exempelvis ersättning till biträde. Den nuvarande punkten 8 omnumreras till 9. Den nya bestämmelsen bör träda i kraft den 1 juli 1980.

De bägge lagändringar jag har föreslagit rör sådan lag som avses i 11 kap. regeringsformen (RF). I sådana fall bör enligt 8 kap. 18 § andra stycket första meningen RF lagrådets yttrande inhämtas. Jag finner emellertid att de frågor som omfattas av propositionen är av sådan beskaffenhet att lagrådets hörande kan underlåtas.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till

lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.